

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

ГУБА МАРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 336.24 : 338.24

**МИТНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ РЕГУЛЯТОРНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпропетровськ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Академії митної служби України Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ПЕТРУНЯ ЮРІЙ ЄВГЕНОВИЧ,
Академія митної служби України
Міністерства освіти і науки
України (м. Дніпропетровськ),
заслужений діяч науки і техніки України,
перший проректор – проректор з науково-педагогічної
роботи та інноваційної діяльності, завідувачий
кафедрою менеджменту зовнішньоекономічної
діяльності.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ПАШКО ПАВЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ,
Управління організації митного контролю
та оформлення Департаменту митної справи
Міністерства доходів і зборів України,
заступник начальника (м. Київ);

доктор економічних наук, доцент
БЕРЕЖНЮК ІВАН ГРИГОРОВИЧ,
Державний науково-дослідний інститут
митної справи Державної митної служби
Міністерства доходів і зборів України,
директор (м. Хмельницький).

Захист дисертації відбудеться «29» жовтня 2013 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.120.01 у Дніпропетровському університеті імені Альфреда Нобеля за адресою: 49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В. І. Леніна, 18, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля за адресою: 49000, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна В. І. Леніна, 18.

Автореферат розісланий «26» вересня 2013 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Л. А. Гончар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з важливих передумов соціально-економічного розвитку України є наявність системи регулятивних важелів захисту економічних інтересів держави. Митне оподаткування є важливою регуляторною підсистемою загального державного регулювання економічних процесів. Одним із основних напрямів митного регулювання є забезпечення повноти справляння митних платежів під час здійснення зовнішньоекономічних операцій та їх своєчасне перерахування до Державного бюджету України.

Інтенсивність інтеграції України в світовий економічний простір суттєво залежить від стану її митної політики. Налагодженість зовнішньоекономічних зв'язків, ефективність зовнішньоекономічної діяльності країни потребують постійної модернізації в функціонуванні митної сфери. Митне регулювання повинно гармонійно ув'язати вирішення фіскальних питань та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасної глобалізованої економіки. Адміністрування митного оподаткування має чітко орієнтуватися на досягнення цих ключових цілей.

Адміністрування митних платежів – багатогранна проблема. В Україні вдосконалення цієї системи передбачає проведення доволі значної роботи. Один із ключових напрямів її реалізації – регулювання методами митного постаудиту. Концептуальні основи забезпечення економічної безпеки національної економіки обґрунтовано у фундаментальних працях таких зарубіжних та вітчизняних учених, як Л. Абалкін, О. Барановський, А. Берлач, О. Белов, Є. Бухвальд, В. Геєць, С. Глазьев, В. Кабанов, Г. Калач, Ф. Кене, Є. Кухаренко, І. Мішина, Т. Мунтіян, С. Нікітін, Г. Пастернак–Таранушенко, Г. Петрова, В. Приходько, В. Савін, С. Смирнов, О. Шніпко та ін. Вагомий внесок у дослідження розвитку системи оподаткування експортно-імпортних операцій як складової системи регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки та розв'язання ключових проблем у сфері адміністрування митних платежів зробили такі вітчизняні вчені, як К. Александрова, І. Бережнюк, О. Вакульчик, О. Годованець, О. Гребельник, О. Єгоров, Т. Єдинак, М. Каленський, І. Олексієв, П. Пашко, І. Педь, Л. Пісьмаченко, А. Соколовська, Т. Рева та ін. Проте зауважимо, що недостатньо дослідженим залишається питання стосовно шляхів удосконалення адміністрування механізму оподаткування ЗЕД, не сформульовано достатньо ефективної методики проведення митного постаудиту. Потребують подальшого дослідження такі питання: адекватного визначення митної вартості як бази нарахування митних платежів та правомірного застосування пільг; аналізу масштабів та динаміки втрат Державного бюджету через наявність значного сектора тіньової економіки, що важливо як з наукового, так і з практичного погляду. Від їх ефективного вирішення залежить рівень економічної безпеки національної економіки.

Зв'язок праці з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до НДР Академії митної служби України «Розвиток фінансової системи в контексті забезпечення економічної безпеки України» (номер державної реєстрації – 0111U006508), у рамках якої автором

досліджено найважливіші складові економічної безпеки національної економіки та встановлено зв'язок між ними та митним оподаткуванням.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження – теоретичне обґрунтування впливу митного оподаткування на економічну безпеку національної економіки та розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення адміністрування митних платежів.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність виконання в дослідженні таких завдань:

- розкрити еволюцію теоретичних поглядів на роль оподаткування зовнішньоторговельних операцій у системі економічної безпеки національної економіки;

- установити зв'язок митного оподаткування з економічною безпекою національної економіки;

- визначити місце й роль митного оподаткування в системі економічної безпеки національної економіки;

- проаналізувати динаміку надходжень до Державного бюджету митних платежів, дослідити структуру експортно-імпортних операцій з метою визначення регуляторного впливу митного оподаткування на економічну безпеку національної економіки;

- оцінити втрати Державного бюджету країни внаслідок порушення митних правил (ПМП) та контрабанди з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

- запропонувати шляхи вдосконалення системи адміністрування митних платежів в Україні;

- побудувати економіко-математичну модель залежності фінансових результатів митного постаудиту від параметрів середовища діяльності суб'єктів ЗЕД та економічної безпеки національної економіки;

- розробити методичні підходи до проведення митного постаудиту в Україні на основі аналізу ризиків порушень митного законодавства як напрям регулювання в митній сфері.

Об'єктом дослідження виступає митне оподаткування зовнішньоторговельних операцій як один з інструментів регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти митного оподаткування та його впливу на систему регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Методи дослідження. Методологічною основою для виконання поставлених завдань стали наукові праці вітчизняних та іноземних дослідників у галузі митного оподаткування й забезпечення економічної безпеки національної економіки. Зважаючи на те, як поставлено цілі і завдання, автором застосовано діалектичний метод пізнання, принцип системності щодо розв'язання проблематики впровадження шляхів удосконалення системи адміністрування митних платежів в Україні. Ґрунтовно використано в процесі дослідження методи концептуального аналізу та синтезу (1.2; 1.3) – для визначення змістовних пріоритетів забезпечення економічної безпеки національної економіки, враховуючи регулювання тарифами; метод термінологічного аналізу (1.1; 1.2) – у вигляді вдосконалення поняття

категорії «економічна безпека»; метод графічного аналізу (1.1–1.3; 2.1–2.3; 3.1–3.3) – у вигляді наочного зображення фактичних та запропонованих даних; абстрактно-логічний – у вигляді запропонованих рекомендацій та формування висновків (3.1; 3.3); метод економіко-математичного моделювання – у вигляді побудови економіко-математичної моделі (3.2).

Інформаційну базу дослідження становлять: закони та інші нормативні акти державної влади з питань митного оподаткування та економічної безпеки національної економіки, постанови Кабінету Міністрів України, документи митних органів України, монографічні та періодичні видання, статистичні звіти, офіційні матеріали статистичних щорічників, матеріали інформаційно-аналітичних бюлетенів, дані науково-практичних конференцій, інтернет-ресурси тощо.

Наукова новизна отриманих результатів, що виноситься на захист, полягає в такому:

удосконалено:

– методичні підходи до здійснення процедур митного постконтролю у формі проведення документальних перевірок, з урахуванням переліку ризиків порушень норм нарахування та сплати митних платежів шляхом поетапно-логічного їх виявлення, які спрямовані на досягнення максимальних показників процедурної результативності і забезпечують орієнтацію на виявлення ризиків зловживань з боку працівників митних органів, підвищення ймовірності виявлення митних правопорушень, сприяння збільшенню надходжень коштів до Державного бюджету, заощадження часових, людських та інших ресурсів на проведення постаудиторських перевірок, посилення координації роботи митних та податкових органів;

– механізм впливу адміністрування митних платежів на економічну безпеку національної економіки, що на відміну від існуючих підходів урахує наявність системи зв'язків між митним і власне податковим регулюванням та розкриває особливості взаємодії таких інструментів, як митний і податковий контроль у рамках захисту економічних інтересів держави для забезпечення необхідного рівня її економічної безпеки;

– систему категорій, що характеризують зовнішньоекономічні процеси, за рахунок авторського визначення поняття «нелегальний імпорт товарів» як ввезення товарів на митну територію країни з порушенням чинного законодавства шляхом маніпулювання відповідними документальними параметрами з метою мінімізації податкових зобов'язань, штучного підвищення конкурентоспроможності таких товарів на певних ринках та відповідно збільшення доходів суб'єктів імпорту;

– визначення чинників ефективності адміністрування митного оподаткування, яке на відміну від існуючих підходів передбачає їх класифікацію та подальшу структуру за такими ознаками: політико-нормативні, економічні, організаційні, адміністративно-правові, науково-технічні, які у сукупності підвищують ефективність регуляторної функції митних органів;

набуло подальшого розвитку:

– кількісна оцінка залежності фінансових результатів митного постаудиту від параметрів середовища діяльності суб'єктів ЗЕД та економічної безпеки національної економіки, що доводить на сучасному етапі необхідність вдосконалення такого напрямку адміністрування, як митний постаудит;

– науково-практичні уявлення щодо процедури виявлення порушень суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митного законодавства в контексті забезпечення достовірності нарахування і сплати митних платежів за рахунок уведення в процедуру такого елементу, як ідентифікація ризиків під час проведення митного постконтролю;

– оцінка впливу митного оподаткування на економічну безпеку національної економіки шляхом ідентифікації особливостей зв'язків між цими економічними явищами через митну та власне податкову безпеки на основі аналізу найважливіших складових економічної безпеки та їх взаємодії з митним оподаткуванням; доведено, що місце митного оподаткування в системі економічної безпеки – на перетині митної та власне податкової безпеки;

– обґрунтування системи наслідків порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що на відміну від наявних підходів передбачає введення до сфер результативного виявлення митних порушень не тільки фінансової, але й соціальної та виробничої безпеки національної економіки і визначення відповідних форм впливу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці методичних підходів до аналізу ризиків у контексті проведення митного постаудиту, які враховують виявлення порушень митного законодавства і мають фіскально-регуляторний потенціал. Сформульовані в дисертації висновки та рекомендації можуть використовуватись у подальших наукових розробках у сфері митної політики, митного оподаткування, у практичній діяльності митних органів та в навчальному процесі.

Практичне значення отриманих результатів дослідження підтверджують позитивні відгуки та акти впровадження від Академії митної служби України (довідка № 11/1-1110 від 05.07.2012 р.), результати досліджень використовуються у навчальному процесі для викладання дисциплін: «Податкова система», «Основи ЗЕД», «Митне оподаткування», «Технології митного контролю та оформлення», «Аудит», «Національна економіка»; Державної митної служби України (довідка № 11.1/5-749/7468 від 03.07.2012 р.).

Отримані висновки та рекомендації розглянуті і схвалені спеціалізованою державною податковою інспекцією по роботі з великими платниками податків у м. Дніпропетровську (довідка № 14079/10/01-110 від 17.07.2012 р.).

Особистий внесок здобувача полягає в тому, що всі результати та рекомендації, отримані під час дослідження зазначених вище питань, мають суто індивідуальний характер. Дисертаційна праця – це повністю самостійно виконане завершене дослідження.

Апробація результатів дисертації. Дослідження з означеної проблематики доповідалися на II, III Міжнародній науково-практичній конференції курсантів, студентів та молодих учених «Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі» (м. Дніпропетровськ, 2009, 2010 рр.), IV Міжнародному Форумі молодих вчених «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (м. Харків, 2010 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Київ, 2010 р.), Міжнародній науково-практичній конференції

аспірантів та молодих учених «Сучасні економічні системи: становлення та розвиток» (м. Дніпропетровськ, 2011 р.), IV, V Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених «Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі» (економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні аспекти) (м. Дніпропетровськ, 2011, 2012 рр.), II Міжнародній науково-практичній конференції «Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів» (м. Ірпінь, 2012 р.), IV Міжвузівській науково-практичній конференції студентів, молодих вчених та спеціалістів «Сучасний менеджмент: проблеми теорії та практики» (м. Кривий Ріг, 2012 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Зовнішньоекономічна політика держави та актуальні проблеми митної справи: економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні аспекти, гуманітарні аспекти» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 18 наукових працях, а саме: 8 статей – у наукових фахових виданнях України та інших виданнях (2 – у співавторстві), 10 тез доповідей – у матеріалах науково-практичних конференцій (1 тези – у співавторстві). Загальний обсяг наукових публікацій становить 6,57 д. а., з них особисто автору належать 6,06 д. а.

Структура дисертації та її обсяг. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (157 найменувань) на 17 сторінках і 6 додатків на 7 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 200 сторінок, з них основного тексту – 176 сторінок. Робота містить 32 рисунки та 16 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної тематики, встановлюється об'єкт і предмет дисертаційного дослідження. Визначаються мета та завдання, висвітлюються одержані результати, які повинні дістати подальшого розвитку.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження ролі митного оподаткування в системі економічної безпеки національної економіки» досліджено і встановлено зв'язок між категоріями: «митне оподаткування» та «економічна безпека національної економіки». Обґрунтовано місце й роль митного оподаткування в системі економічної безпеки національної економіки. Ключовою проблемою дослідження ролі й місця митного оподаткування в цій системі є встановлення причинно-наслідкового зв'язку між цими двома категоріями. Постійні перетворення в системі міжнародних економічних відносин створюють умови для динамічних змін у митній сфері, які, в свою чергу, внаслідок свого регуляторного потенціалу впливають на економічну безпеку національної економіки.

Аналіз наукової літератури виявив різні трактування поняття «економічна безпека». Так, окремі дослідники визнають економічну безпеку як сукупність відносин, інші – як сукупність факторів. На наш погляд, доцільно все ж таки визначати економічну безпеку як сукупність факторів, що при їх взаємодії утворюють певні відносини. На сучасному етапі розвитку суспільства економічна безпека національної економіки має розглядатися як комплексна багатofакторна категорія, що визначає рівень захищеності країни в економічному просторі, її здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам з метою забезпечення

певного стану держави, та яка повинна виступати балансом між економічно обґрунтованими діями з боку влади та подіями у суспільстві. Місце й роль митного оподаткування в системі економічної безпеки національної економіки подано на рис. 1. Серед основних складових економічної безпеки, що належать до проблематики зовнішньоекономічної діяльності, можна виділити фінансову, зовнішньоекономічну, митну та податкову. Зазначені складові взаємопов'язані між собою.

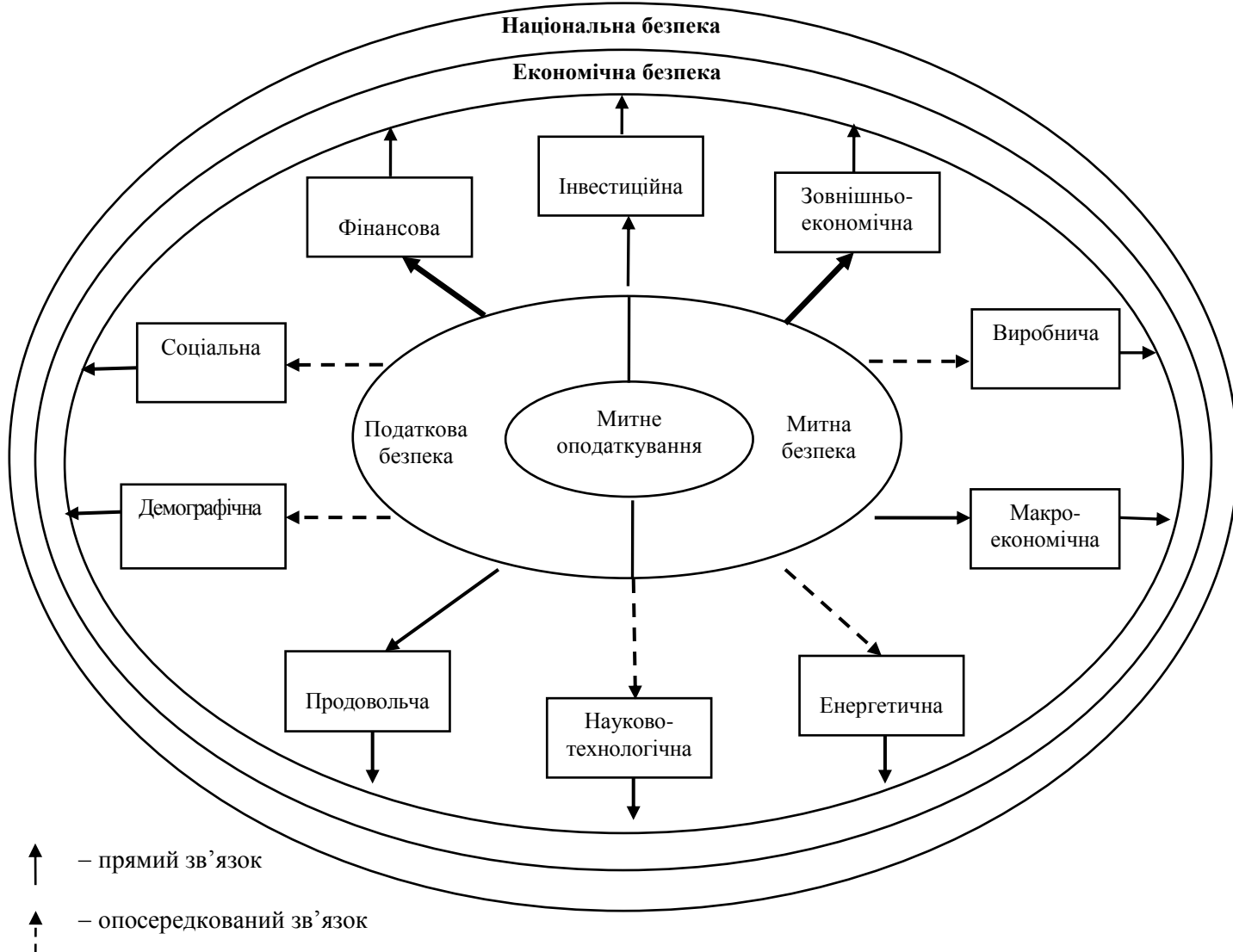

Рис. 1. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки національної економіки [розроблено автором]

Зовнішньоекономічна безпека дуже тісно пов'язана з митною, фінансова – з податковою. Йдеться про контроль за ефективністю здійснення експортно-імпортних операцій суб'єктів ЗЕД, за реалізацією фіскальних функцій митних платежів. Митна політика реалізується в системі митного оподаткування, функціонування якої має базуватися на основних принципах і пріоритетах податкової політики для того, щоб мати уявлення про орієнтованість експортно-імпортової залежності країни та запроваджувати заходи її переорієнтації у вигідніший для держави бік.

Особливість митного оподаткування – те, що воно являється складовою як зовнішньоекономічної, так і фінансової безпеки держави. Його місце – на перетині забезпечення митної та податкової безпеки.

Аналіз головних складових економічної безпеки національної економіки та їх взаємозалежності з ключовими макроекономічними показниками та митною сферою дозволив виокремити важливість фінансового і, відповідно, податкового та митного контролю в країні. Контрольний аспект виступає запобіжним регулятором у виникненні можливих загроз в реалізації податкової політики в сфері ЗЕД. Його сутність – це дослідження, виявлення та ліквідація небезпеки під час митного оподаткування.

У другому розділі «Виявлення і оцінка загроз економічній безпеці національної економіки у контексті митного оподаткування» здійснено аналіз надходжень митних платежів до Державного бюджету залежно від заявленого митного режиму, досліджено умови, які впливають на формування обсягів податкових надходжень до бюджету, вдосконалено систему категорій, що характеризують зовнішньоекономічні процеси за рахунок визначення поняття «нелегальний імпорт товарів», обґрунтовано систему наслідків порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Митним тарифам належить основна роль у регулюванні зовнішньоекономічних процесів. Митне оподаткування, його ефективність відіграють значну роль у забезпеченні надходження коштів до Державного бюджету, впливають на можливості проведення фінансової політики держави, виступають захисним бар'єром на певних ринках товарів, формуючи тим самим відповідну кон'юнктуру ринку, та захищають національну економіку від можливих збитків, забезпечуючи при цьому її економічну безпеку. Отже, митне оподаткування виступає ключовим елементом регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки в зовнішньоекономічному контексті.

Напевно, у побудові будь-якого фіскального механізму існують, зокрема, загрози втрат певного обсягу надходжень. У митній сфері ці загрози пов'язані з порушеннями митних правил.

Товарна контрабанда – фактичне втілення загроз – залишається однією з найскладніших проблем митної сфери, яка відбивається на соціально-економічній складовій країни. У табл. 1 подано динаміку показників товарної контрабанди в Україні за 2006–2011 рр. Вплив контрабандних товарних потоків на стан економічної безпеки національної економіки подано на рис. 2.

Разом із тим у дослідженні пропонується розглянути поняття «нелегальний імпорт товарів» як увезення товарів на митну територію країни з порушенням чинного законодавства шляхом маніпулювання відповідними документальними параметрами з метою мінімізації податкових зобов'язань, штучного підвищення конкурентоспроможності таких товарів на певних ринках і, відповідно, збільшення доходів суб'єктів імпорту.

Удосконалення українського законодавства з питань митної справи, імплементація адміністративних підходів реалізації митної політики, запозичених з міжнародного досвіду, позитивно вплинули на організацію імпортного контролю в країні.

**Динаміка показників, що характеризують товарну контрабанду
в Україні за 2006–2011 рр. [складено за даними ДМСУ]**

Показник	Одиниця виміру	Рік						Абсолютний кінцевий базисний приріст	Базисний кінцевий темп приросту, %
		2006	2007	2008	2009	2010	2011		
Порушено кримінальних справ	од.	281	294	328	318	377	390	+109	+38,8
Вартісна оцінка порушених кримінальних справ	млн грн	278,1	421,0	5515,2	445,9	695,5	538,5	+260,4	+93,6
Середня вартість контрабанди за однією справою	тис. грн	989,7	1432,1	16814,6	1402,1	1844,8	1380,7	+391,0	+39,5
Складено протоколів про ПМП	од.	24178	25500	25004	22005	25470	28353	+4175	+17,3
Сума грошових збитків у результаті ПМП	млн. грн	535,5	855,0	6092,8	14626,7	19487,0	22000,0	+21464,5	+4008,3
Середня вартість оцінки предметів за ПМП	тис. грн	22,1	33,5	243,7	664,7	765,1	775,9	+753,8	+3410,8

Хоча будь-яка країна прагне збільшити експорт та мінімізувати імпорту, треба брати до уваги, що існує чітка й зрозуміла залежність між показниками імпорту та потоком бюджетних надходжень.

У певних випадках імпортовий товаропотік – це передумова появи товарної контрабанди. Саме тому виникає необхідність побудови системи митного оподаткування з урахуванням такої її основи, як надійний регуляторний аспект, спрямований на організацію контролю за оподаткуванням.

Третій розділ «Шляхи вдосконалення адміністрування митного оподаткування у контексті регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки» присвячено дослідженню процесу адміністрування митних платежів, як важливій складовій регуляторної діяльності держави, розроблені рекомендації щодо його вдосконалення в Україні, запропоновані науково-практичні уявлення щодо процедури виявлення порушень суб'єктами зовнішньоекономічної

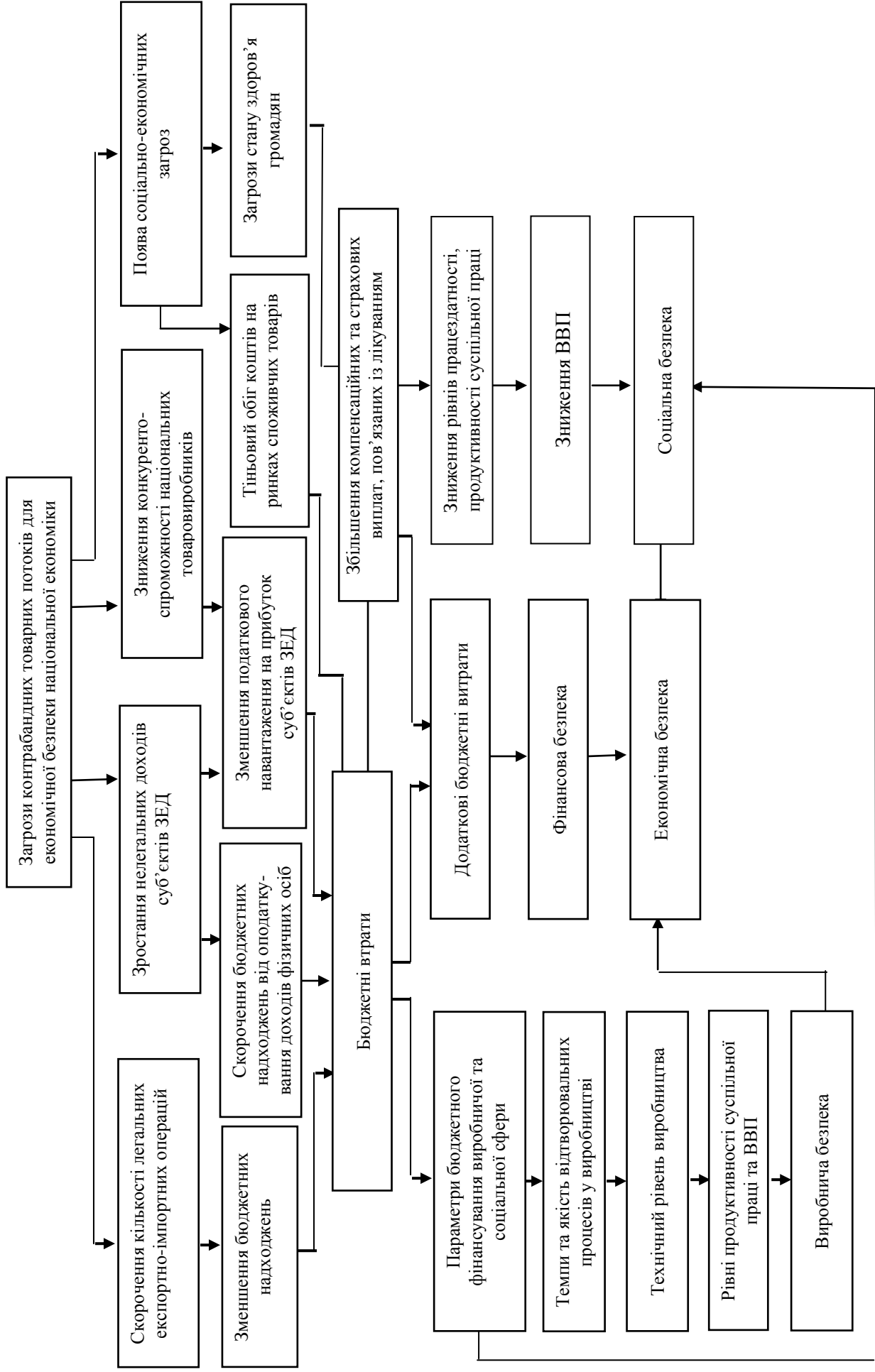

Рис. 2. Вплив контрабандних товарних потоків на стан економічної безпеки національної економіки [розроблено автором]

діяльності митного законодавства, на основі яких створено методичні підходи до здійснення процедур митного постконтролю у формі проведення документальних перевірок, з урахуванням переліку ризиків порушень норм нарахування та сплати митних платежів шляхом поетапно-логічного їх виявлення, які спрямовані на досягнення максимальних показників процедурної результативності і забезпечують орієнтацію на виявлення ризиків зловживань з боку працівників митних органів, підвищення ймовірності виявлення митних правопорушень, сприяння збільшенню надходжень коштів до Державного бюджету, заощадження часових, людських та інших ресурсів на проведення постаудиторських перевірок, посилення координації роботи митних та податкових органів. Побудовано економіко-математичну модель залежності фінансових результатів митного постаудиту від параметрів середовища діяльності суб'єктів ЗЕД та економічної безпеки національної економіки.

Для вдосконалення процесу оподаткування й оптимізації процесів адміністрування податків розглянуто класифікацію чинників ефективності адміністрування митного оподаткування, що передбачає їх класифікацію, структурування за такими ознаками: політико-нормативні, економічні, організаційні, адміністративно-правові, науково-технічні. Усі зазначені чинники реальні, отже їх взаємодія та забезпечення допоможе підвищити регуляторну ефективність процесу адміністрування митних платежів. Використання даних чинників дозволяє систематизувати процес адміністрування митних платежів, точніше й глибше виділити його аспекти. Визначення структурно-логічного впливу податкового адміністрування у сфері ЗЕД на економічну безпеку національної економіки не лише розкриває наявність зв'язків, необхідність координації дій митних і податкових органів та визначає спільні функції їх інструментарію, а й розмежовує митне і податкове регулювання за завданнями у контексті захисту економічних інтересів держави.

Адміністрування в сфері митного оподаткування до недавнього часу ґрунтувалося переважно на примусах з боку влади у вигляді штрафних санкцій. Ураховуючи зарубіжний досвід, Україна в період реформування митного і податкового законодавства почала поступово використовувати альтернативні методи регулювання – надавати платникам податків певної свободи вибору в своїй поведінці. Вдосконалення митного сервісу в Україні стало важливим фактором європейської інтеграції країни. Оскільки митний контроль сприяє збільшенню надходжень митних платежів до Державного бюджету, можна зробити висновок, що механізм їх адміністрування є інструментом, який формує забезпечення митної та бюджетної політики країни. Отже, податкове адміністрування в сфері ЗЕД – це система державного управління фінансовими відносинами в митній сфері.

Митний постаудит – це складова митного контролю, яка виступає як сукупність заходів щодо перевірки правильності нарахування відповідних митних платежів, а також перевірки законності діянь суб'єкта ЗЕД взагалі, після процедур митного оформлення. Нині спрощення митних формальностей, з одного боку, та реалізація митного контролю, з іншого – два, певною мірою, взаємосуперечливих, завдання. Постаудитконтроль має розглядатися як засіб пошуку відповідного балансу. Питання профілів ризику досить значуще у процесі впровадження митного постаудиту. У розрізі митного контролю це означає визначення такого імпорту, який

є найбільшим ризиком у вигляді недотримання законодавства. Інструмент проведення митного постаудиту в Україні – документальна перевірка. На рис. 3 подано результати контрольно-перевірочної роботи митних органів України.

Рис. 3. Результати контрольно-перевірочної роботи Державної митної служби України за 2005–2011 рр. [складено автором за даними ДМСУ]

Оскільки, починаючи з першого півріччя 2011 р., спостерігаються значні обсяги перерахувань до Державного бюджету за умов порівняно невеликої кількості проведених перевірок, очевидним може бути той факт, що за умов зменшення кількості проведених перевірок та штатної чисельності працівників митних органів у майбутньому буде спостерігатися тенденція до збільшення обсягів коштів, додатково перерахованих до бюджету, що, безсумнівно, підтвердить ефективність та доцільність здійснення процедури фіскального адміністрування митних платежів у рамках контрольно-перевірочної роботи. Удосконалення перевірок має бути спрямовано, насамперед, на якість та результативність їх проведення.

З метою емпіричної перевірки залежності фінансових результатів митного постаудиту від параметрів середовища діяльності суб'єктів ЗЕД та економічної безпеки в дисертаційному дослідженні побудовано множинну регресійну модель залежності показника надходження коштів до Державного бюджету в результаті митного постаудиту від таких параметрів: курс валют, обсяг імпорту, доходи Державного бюджету від стягнення митних платежів, обсяг експорту, втрати внаслідок установлених ПМП. Модель дає можливість визначити вектор впливу кожного з параметрів на результуючий показник, а за отримання поточних статистичних даних і прогнозувати обсяги постаудиторських донарахувань за відсутності оптимізації проведення постаудиторських перевірок.

У цьому випадку отримано рівняння багатовимірної лінійної регресії:

$$y(t) = -35047,58 + 4031,56x_1(t) - 0,12 x_2(t) + 0,35 x_3(t) - 0,17 x_4(t) + 0,07x_5(t), \quad (1)$$

де y – додаткове спрямування коштів до Державного бюджету внаслідок здійснення митного постаудиту; x_1 – поточний курс гривні до долара США; x_2 – поточний обсяг імпорту товарів і послуг в Україну; x_3 – поточний обсяг експорту товарів і послуг з України; x_4 – доходи Державного бюджету України від стягнення митних платежів; x_5 – втрати внаслідок установлених порушень митних правил; t – поточний момент часу.

За допомогою отриманого рівняння розраховано індикативну величину донарахувань коштів після проведення постаудиту для першого півріччя 2012 р., а також здійснено прогноз величини зазначеного показника на друге півріччя 2012 р. Подальші розрахунки дозволили визначити суму донарахованих коштів до бюджету внаслідок постаудиту: за перше півріччя 2012 р. ця сума була 40,601 млн грн, за друге становила 42,460 млн грн.

Аналіз поведінки показника «додаткове спрямування коштів до Державного бюджету внаслідок здійснення митного постаудиту» залежно від варіації незалежних змінних моделі засвідчив від'ємну залежність його величини від обсягів виявлених збитків унаслідок порушень митних правил – одного з базових показників загроз економічній безпеці національної економіки. За всієї природності цього зв'язку: чим активніше, масштабніше й ефективніше відбувається поточний контроль зовнішньоекономічної діяльності, тим менше залишається на частку постаудиту, і навпаки, – такий стан речей підтверджує відсутність достатньої організації й управління процесом постаудиту на поточному етапі та актуалізує питання вдосконалення цього напрямку адміністрування в митній сфері.

В Україні на цей час немає чіткої послідовності дій під час проведення митними органами постаудиторських перевірок. Прийнято нормативні документи, що регламентують лише загальний порядок проведення митними органами перевірок. Цей порядок визначає права та обов'язки, основні вимоги стосовно проведення митними органами документальних перевірок, предметом яких є дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплату податків. У праці запропоновано методичні підходи до аналізу ризиків у контексті проведення митного постаудиту на прикладі перевірки вантажної митної декларації (ВМД) (рис. 4).

Зазначені підходи описують саме процедуру всебічного аналізу ризиків під час постаудиту, конкретизують цю процедуру. Їх практичне використання, по-перше, створить єдину технологію проведення перевірок для всіх митних органів, по-друге, має забезпечити більшу результативність, ефективність даної роботи. Введення такої складової, як «здійснення перевірки і виявлення ризиків» та запропонований порядок ідентифікації ризиків під час постконтролю, дає можливість перевірити наскільки ретельно на етапі митного оформлення інспектором виявлено ризики.

Це, по-перше, дасть можливість виявити ризики зловживань з боку працівників митних органів, по-друге, завдяки спланованому, логічному контролю встановить порушення суб'єктів ЗЕД, по-третє, забезпечить додаткові бюджетні надходження від митних платежів, по-четверте, сприятиме заощадженню часових, фінансових, людських та інших ресурсів під час проведення документальних перевірок.

ЕТАП КОМПЛЕКСНОГО ВИЯВЛЕННЯ РИЗИКІВ

Мета: застосування необхідних заходів, спрямованих на виявлення правопорушень

1. Здійснення перевірки і виявлення ризиків:

- перевірити юридичну і фактичну адресу підприємства;
- проаналізувати діяльність підприємства за останні 3 роки;
- визначити чітку зовнішню спрямованість підприємства;
- дослідити розрахункові операції за товари (перевірити наявність посередників під час розрахунків);
- переконатись, що розрахунки за товари здійснювались через надійні загальновідомі банківські установи;
- проаналізувати результати попередніх перевірок цього підприємства.

Якщо хоч одна з наведених вище дій свідчатиме про можливе порушення митного законодавства, то:

2. Перевірка ВМД та додатків:

- звірка даних електронної копії ВМД із фактично поданою до митного органу;
- перевірка правильності класифікації та кодування товару;
- перевірка довідки-розрахунку митної вартості (з'ясувати підстави, чому митна вартість товарів значно відрізняється від ціни ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів під час їх переміщення через митний кордон України, якщо таке матиме місце);
- у відповідних графах ВМД перевірити вагу, об'єм, інші кількісні та якісні параметри товару (зіставити дані, заявлені у ВМД, і дані, зазначені у бухгалтерських документах підприємства);
- переконатися в правомірності застосування відповідного митного режиму;
- установити, що товар переміщувався згідно з договором купівлі-продажу;
- перевірити правомірність застосування пільг.

ЕТАП ВИЯВЛЕНИХ ПОРУШЕНЬ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Мета: застосування необхідних заходів, спрямованих на усунення правопорушень

3. Якщо отримана інформація пункту 2 свідчить про порушення митного законодавства, то:

- підкоригувати митну вартість, класифікацію згідно з УКТ ЗЕД, країну походження товару;
- donaraxувати митні платежі й застосувати в разі необхідності штрафні санкції.

4. Якщо інформація недостатня для вживання заходів, то:

- послати запит про надання інформації до іноземних митних адміністрацій;
- провести зустрічну перевірку;
- відвідати підприємство для проведення зустрічі з керівництвом.

5. Якщо інформація, отримана у пункті 4, дає підстави, то:

- підкоригувати митну вартість, класифікацію згідно з УКТ ЗЕД, країну походження товару;
- donaraxувати митні платежі й у разі необхідності застосувати штрафні санкції;
- внести інформацію та результати в систему.

6. Проконтролювати виконання рішення.

Рис. 4. Методичні підходи до аналізу ризиків у контексті проведення митного постаудиту [розроблено автором]

ВИСНОВКИ

1. Сучасний етап розвитку податкової системи в нашій державі підвищує роль митного оподаткування в якості однієї з найбільш значущих сфер державного регулювання економіки. Митна безпека, як одна зі складових економічної безпеки національної економіки, може виступати надійним аспектом захисту лише за умови ефективного функціонування системи митного оподаткування. Забезпечення фінансової, митної і податкової безпеки в рамках національної економіки – одне з найголовніших завдань для підтримання належного рівня макропоказників, які характеризують поточний стан економіки в країні. Отже, завдяки тому, що всі складові економічної безпеки національної економіки тісно взаємопов'язані між собою, здійснена у роботі кількісна оцінка впливу митного оподаткування на економічну безпеку національної економіки дозволяє, крім ідентифікації особливостей зв'язків між митним оподаткуванням і економічною безпекою, також виокремити й місце митного оподаткування в системі економічної безпеки національної економіки. Воно знаходиться на перетині митної та податкової безпеки.

2. Стан економіки країни залежить значною мірою від обсягів ЗЕД. Динаміка експортно-імпортних операцій залежить у тому числі від митного оподаткування. Останнє впливає на дохідність бюджету в Україні дуже суттєво. Характер справляння митних платежів залежить і від рівня проведеної податкової політики в сфері ЗЕД, її регуляторного потенціалу. Структура й роль податкової системи визначається спрямованістю та характером проведення податкової політики. Можна стверджувати, що митне оподаткування здійснюється на загальних принципах і засадах податкової політики та ґрунтується на пріоритетах митної політики.

3. Виявлено, що основними загрозами митному оподаткуванню в контексті ефективно-результативного його здійснення є товарна контрабанда, порушення митних правил та корупція. Суттєві суми недоотриманих коштів бюджету в результаті порушення митних правил у вигляді завищення та заниження митної вартості товарів, зміни коду, країни походження товарів та значні суми, витрачені на судові процеси для підтвердження виявлення порушень – підґрунтя для пошуку шляхів удосконалення адміністрування митних платежів як напряму регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Зазначений аналіз дозволив визначити систему наслідків впливу контрабандних товарних потоків на економічну безпеку національної економіки через виробничу, соціальну та фінансову безпеки, що актуалізувало необхідність посилення цих видів безпек. Разом з тим установлення основних загроз від контрабанди дозволило визначити основні організаційні заходи з боку митних органів, які сприяли збільшенню бюджетних надходжень від митних платежів у рамках запобігання митним правопорушенням.

Автором досліджено систему категорій імпортних процесів, таких як контрабанда та порушення митних правил. Це викликало необхідність уточнення поняття «нелегальний імпорт товарів», сутністю якого, насамперед, є маніпуляція відповідними документальними параметрами з метою мінімізації податкових зобов'язань.

4. Обґрунтовано, що ефективне функціонування системи митного адміністрування податків – ключовий ресурс боротьби з податковими порушеннями

в сфері ЗЕД. Слабкість цієї системи може призвести до неповного надходження обсягу коштів до бюджету, а фінансування внаслідок бюджетного дефіциту за рахунок запозичених коштів і збільшення грошової маси може слугувати підставою для зростання державного боргу та підвищення рівня інфляції.

Виявлено, що система адміністрування митних платежів координує діяльність митно-податкових органів. Для підвищення ефективності координації митно-податкової діяльності автором створено класифікацію чинників ефективності адміністрування митних платежів за такими ознаками, як: політико-нормативні, економічні, організаційні, адміністративно-правові, науково-технічні. Це дозволило зробити процес адміністрування митних платежів більш організованим і прозорим, разом з тим було визначено і обґрунтовано вплив адміністрування митних платежів на економічну безпеку національної економіки.

5. Під час економіко-математичного моделювання залежності фінансових результатів митного постаудиту від параметрів середовища діяльності суб'єктів ЗЕД та економічної безпеки національної економіки аналіз статистичних зв'язків показника обсягу постаудиторських перевірок засвідчив, що він має досить сильну пряму залежність від величини класичних показників зовнішньоекономічної діяльності (експорт, імпорт, митні платежі) й досить слабку зворотну залежність від показників загроз економічній безпеці національної економіки у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема, виявлених порушень митних правил. Це означає, що на нинішньому етапі немає визначення необхідності й ефективності постаудиту. Він не є інструментом запобігання та зменшення загроз економічній безпеці. Розв'язання цієї проблеми потребує удосконалення процедури постаудиту в напрямку її ув'язки зі значеннями показників економічної безпеки національної економіки в зовнішньоекономічній діяльності.

6. Визначено, що проведення процедур митного адміністрування методами постаудиту обумовлено потенціалом контрольно-перевірочної роботи, зокрема такої її форми, як документальна перевірка. Автором визначено основні принципи проведення документальної перевірки: по-перше, доказовість, оскільки рішення за результатами перевірки приймається виключно на підставі документально підтверджених відомостей щодо країни походження, вартісних, кількісних або якісних характеристик, які мають значення для оподаткування товарів і предметів, по-друге, об'єктивність, прийняття рішення за результатами перевірки виключно на підставі відомостей, які стосуються товарів, задекларованих у конкретній митній декларації, по-третє, економічна доцільність, що передбачає уникнення випадків проведення документальних перевірок з низьким потенціалом результативності. Тобто головними аспектами проведення документальної перевірки під час митного постаудиту в контексті забезпечення ефективності здійснення фіскального адміністрування можна вважати: компетентність, якісний доперевірочний аналіз, усебічність, періодичність.

7. Дослідження етапів митного постаудиту в розрахунках за митними платежами дали підставу для введення такого поняття, як «здійснення перевірки і виявлення ризиків», розробки чіткого порядку такого виявлення і створення методичних підходів до аналізу ризиків у контексті проведення митного постаудиту.

Пропозиції ґрунтуються на врахуванні системи ризиків, що виникають на етапі митного оформлення. Використання запропонованих методичних підходів дозволить: по-перше, виявити ризики зловживань з боку працівника митної установи, по-друге, визначить підприємство як порушника, по-третє, підвищить ефективність самого контролю, по-четверте, сприятиме збільшенню бюджетних надходжень, по-п'яте, допоможе заощадити часові, людські та інші ресурси на проведення постаудиторських перевірок, по-шосте, забезпечить перехід від суцільного контролю до вибіркового. Запропоновані автором підходи дозволяють також установити порядок виходу на вибіркочну перевірку, що не тільки допомагає заощаджувати матеріальні та часові ресурси, але й дозволяє ідентифікувати найхарактерніші правопорушення.

Отже, регуляторна діяльність митних органів сьогодення повинна бути спрямована на адаптацію вітчизняного законодавства до світових стандартів, розробку і втілення оновлених технологій для створення конкурентоспроможності національної економіки, її взаємодії зі світовим господарством.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ **Статті у наукометричних, міжнародних, та електронних наукових фахових виданнях:**

1. Губа М. О. Діяльність митних органів в умовах впливу «сірого імпорту» на економіку країни / М. О. Губа, О. І. Губа // Європейський вектор економічного розвитку. – 2012. – № 1. – С. 38–43. [*Особистий внесок автора: визначення поняття «сірий імпорт», дослідження характеру маневрування митною вартістю товару з боку порушників митного законодавства – суб'єктів ЗЕД; визначення й обґрунтування результатів діяльності працівників митних установ з питань удосконалення процесу адміністрування митного оподаткування*] (0,69 д. а., з них особисто автору належать 0,37 д. а.).

2. Губа М. О. Митний постаудит як інструмент зміцнення економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / М. О. Губа // Ефективна економіка. – 2012. – № 10. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nayka.com.ua> (0,4 д. а.).

3. Guba M. Administration of customs taxation as the necessary condition for economic security of the state / M. Guba // The advanced Science (open access journal). – 2012. – Issue 5. – P. 78–82 (0,69 д. а.).

Статті у наукових фахових виданнях:

4. Губа М. О. Митні платежі в Україні: особливості адміністрування в сучасних умовах / М. О. Губа // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2010. – № 2. – С. 63–69 (0,75 д. а.).

5. Губа М. О. Контрабандна небезпека сучасності та її вплив на економіку країни / М. О. Губа // Наука й економіка. – 2011. – № 3 (23). – С. 34–39 (0,69 д. а.).

6. Губа М. О. Значущість митно-тарифного регулювання в країні / М. О. Губа // Держава та регіони. – 2011. – № 2. – С. 40–43 (0,38 д. а.).

7. Петруня Ю. Є. Адміністрування митних платежів: стан і перспективи / Ю. Є. Петруня, М. О. Губа // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2012. – № 1. – С. 32–37. [*Особистий внесок автора: визначено*

ключові напрями вдосконалення митного сервісу в Україні, адміністрування митних платежів; здійснено оцінку ефективності процедур контрольної та контрольної-перевірочної роботи працівників митних установ] (0,63 д. а., з них особисто автору належить 0,51 д. а.).

8. Губа М. О. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави / М. О. Губа // Економіка. Фінанси. Право: інформаційно-аналітичний журнал. – 2012. – Вип. 11. – С. 23–26 (0,56 д. а.).

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

9. Губа М. О. Проблеми оподаткування експортно-імпортних операцій суб'єктів ЗЕД та шляхи їх вирішення / М. О. Губа // тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конференції [«Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі»], (м. Дніпропетровськ, 27 березня 2009 р.). – Д.: Академія митної служби України. – С. 78–79 (0,17 д. а.).

10. Губа М. О. Сучасні проблеми адміністрування непрямого оподаткування / М. О. Губа // тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конференції [«Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі»], (м. Дніпропетровськ, 26 березня 2010 р.). – Д.: Академія митної служби України. – С. 133–134 (0,17 д. а.).

11. Губа М. О. Економічна безпека держави в сучасних умовах тези / М. О. Губа // матеріали IV Міжнародного Форуму молодих учених [«Ринкова трансформація економіки : стан, проблеми, перспективи»], (м. Харків, 12 травня 2010 р.). – Х.: Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка. – Т. 1. – С. 248–249 (0,16 д. а.).

12. Губа М. О. Фінансовий контролінг як фактор ефективності фінансового менеджменту / М. О. Губа // матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конференції [«Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання»], (м. Київ, 27–28 травня 2010 р.). – К.: Міжнародний інститут бізнес-освіти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. – С. 52–54 (0,18 д. а.).

13. Губа М. О. Економічна безпека держави та її основні структурні елементи сучасності / М. О. Губа // тези міжвуз. науково-практичної конференції молодих вчених та студентів [«Сучасні економічні системи : становлення та розвиток»], (м. Дніпропетровськ, 16 квітня 2011 р.). – Д.: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. – С. 27–29 (0,22 д. а.).

14. Губа М. О. Податкова політика як одна з найвагоміших складових економічної безпеки держави / М. О. Губа // матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конференції молодих учених [«Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі (економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні аспекти)»], (м. Дніпропетровськ, 25 березня 2011 р.). – Д.: Академія митної служби України. – С. 120–121 (0,16 д. а.).

15. Губа М. О. Вплив показників фінансової безпеки на стан економічної безпеки країни / М. О. Губа // матеріали V Міжнар. наук.-практ. конференції молодих учених [«Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі (економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти)»], (м. Дніпропетровськ, 30 березня 2012 р.). – Д.: Академія митної служби України. – С. 106–107 (0,20 д. а.).

16. Губа М. О. Адміністрування митного оподаткування в Україні / М. О. Губа // тези II Міжнар. наук.-практ. конференції [«Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів»], (м. Ірпінь, 15–16 березня 2012 р.). – І.: Державна податкова служба України, Національний університет ДПС України. – Ч. 1. – С. 82–84 (0,19 д. а.).

17. Петруня Ю. Є. Управління митною діяльністю в контексті національних інтересів / Ю. Є. Петруня, М. О. Губа // матеріали VI міжвуз. наук-практ. конференції студентів, молодих вчених та спеціалістів [«Сучасний менеджмент : проблеми теорії та практики»], (м. Кривий Ріг, 27 квітня 2012 р.). – Кривий Ріг: ДВНЗ Криворізький національний університет. – С. 27–28 (0,18 д. а., з них особисто автору належить 0,11 д. а.).

18. Губа М. О. Визначення чинників удосконалення процесу адміністрування митних платежів / М. О. Губа // матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції, [«Зовнішньоекономічна політика держави та актуальні проблеми митної справи: економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти»], (м. Дніпропетровськ, 30 листопада 2012 р.). – Д.: Академія митної служби України. – С. 157–158 (0,15 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Губа М. О. Митне оподаткування в системі регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Дніпропетровськ, 2013.

Наукову працю присвячено дослідженню питання митного оподаткування у контексті регуляторного забезпечення економічної безпеки національної економіки. Визначено місце й роль митного оподаткування в системі економічної безпеки національної економіки. Обґрунтовано наслідки порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності шляхом дослідження впливу контрабандних товарних потоків на стан економічної безпеки національної економіки. Удосконалено систему категорій, що характеризують зовнішньоекономічні процеси за рахунок авторського визначення поняття «нелегальний імпорт товарів»; створено класифікацію чинників ефективності адміністрування митних платежів. Разом із тим визначено й обґрунтовано вплив адміністрування митних платежів на економічну безпеку національної економіки.

Побудовано економіко-математичну модель залежності фінансових результатів митного постаудиту від параметрів середовища діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та економічної безпеки національної економіки. Запропоновані науково-практичні уявлення щодо процедури виявлення порушень суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митного законодавства, на основі яких розроблено методичні підходи до аналізу ризиків у контексті проведення митного постаудиту, які направлені на досягнення максимальних показників процедурної результативності в рамках виявлення правопорушень у митній сфері.

Ключові слова: адміністрування митних платежів, Державний бюджет, економічна безпека національної економіки, зовнішньоекономічна діяльність, митне оподаткування, митний постаудит, порушення митних правил.

АННОТАЦИЯ

Губа М. А. Таможенное налогообложение в системе регуляторного обеспечения экономической безопасности национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля, Днепропетровск, 2013.

Научный труд посвящен исследованию вопроса таможенного налогообложения в контексте регуляторного обеспечения экономической безопасности национальной экономики. Раскрыто эволюцию теоретических взглядов на роль налогообложения внешнеторговых операций в системе экономической безопасности национальной экономики. Усовершенствована категория «экономическая безопасность национальной экономики». Исследовано понятие «таможенной безопасности» как составляющей экономической безопасности. Рассмотрена система таможенного налогообложения вместе с характерными ей функциями как в узком, так и в широком понимании. Определено место и роль таможенного налогообложения в системе экономической безопасности национальной экономики. Проанализировано влияние значимых показателей экономики на отдельные составляющие экономической безопасности. Обоснованы последствия нарушения таможенного законодательства субъектами внешнеэкономической деятельности в виде определения влияния контрабандных товарных потоков на состояние экономической безопасности. Определена типология правонарушений при начислении таможенных платежей. Исследована специфика налогообложения товаров в зависимости от заявленного таможенного режима. Проанализирована динамика поступлений от таможенных платежей в Государственный бюджет. Усовершенствована система категорий, характеризующих внешнеэкономические процессы, за счет определения понятия «нелегальный импорт товаров»; описан механизм нелегального перемещения товаров через таможенную границу Украины. Определены основные приоритеты деятельности таможенных органов, направленные на обеспечение эффективности процесса взимания таможенных платежей. Создана классификация факторов эффективности администрирования таможенных платежей, которая предполагает их классификацию и структуризацию по признакам, что тем самым позволяет сделать процесс администрирования таможенных платежей более организованным и понятным. Вместе с тем определено и обосновано влияние администрирования таможенных платежей на экономическую безопасность национальной экономики, что не только раскрывает наличие связей, подтверждающих необходимость координации действий таможенных и налоговых органов и определяет общие функции их инструментария, а также разграничивает таможенное и налоговое регулирование по заданиям в контексте защиты экономических интересов государства.

Построена экономико-математическая модель зависимости финансовых результатов таможенного постаудита от параметров среды деятельности субъектов внешнеэкономической деятельности и экономической безопасности национальной экономики, которая позволяет определить вектор влияния каждого из параметров на результирующий показатель – величину дополнительных поступлений от постаудита, а при получении текущих статистических данных прогнозировать объемы постаудиторских доначислений при отсутствии оптимизации проведения постаудиторских проверок. Установлены ключевые направления совершенствования

таможенного сервиса в Украине. Определено, что проведение процедур таможенного администрирования методами постаудита обусловлено потенциалом контрольно-проверочной работы, в частности, такой ее формы, как документальная проверка, вместе с тем был определен спектр аспектов ее проведения. Получили дальнейшее развитие научно-практические представления к осуществлению процедур таможенного постконтроля. Разработаны методические подходы к анализу рисков в контексте проведения таможенного постаудита как весомого регуляторного инструмента системы администрирования таможенных платежей, которые направлены на достижение максимальных показателей процедурной результативности. Максимальный анализ факторов риска помогает сформировать как экономически эффективный набор механизмов безопасности, так и тактику проведения управленческого контроля во время процесса администрирования таможенных платежей.

Ключевые слова: администрирование таможенных платежей, внешнеэкономическая деятельность, Государственный бюджет, нарушение таможенных правил, таможенное налогообложение, таможенный постаудит, экономическая безопасность национальной экономики.

ANNOTATION

Guba. M. O. Customs taxation in the regulatory system ensuring of the economic security of national economy. – Manuscript.

The thesis for obtaining Candidate of Economic Science scientific degree on speciality 08.00.03 – economy and management of national economy. – Dnipropetrovsk Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk, 2013.

The scientific work is devoted to the research issues of customs taxation in the context of regulatory ensuring the economic security of national economy. There have been determined the place and the role of customs duties in the system of economic security of national economy.

The consequences of violations of the customs laws by the subjects of external economic activity have been stated by studying the influence of illicit commodity flows on the economic security of national economy. The system of categories which characterizes the external economic processes has been improved with the author's definition of the notion «illegal imports»; also there have been created the classification of the factors of administrative efficiency of customs payments. In addition to that, the influence of the customs payments administration over the state economic security has been determined and motivated.

In the research has been developed the mathematical model which shows the dependence of the financial results of customs postaudit on the environmental parameters of the subjects of external economic activity and the economic security of national economy. Were proposed the theoretical and practical understanding of the procedure detecting violations of foreign economic activity subjects of customs legislation on the basis of which there have been developed the methodological approaches to the risk analysis in the context of customs postaudit aimed to achieve the maximum performance of procedural efficiency in the detection of violations in the customs area.

Keywords: administration of customs payments, customs postaudit, customs taxation, State budget, external economic activity, economic security of national economy, violation of customs rules.

**Підписано до друку 17.09.2013 Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Ум.-друк. арк. 1,25. Облік.-вид. арк. 1,11. Тираж 100 прим.
Замовлення № 371
Дніпропетровськ: Академія митної служби України
(свідоцтво про видавничу діяльність ДК №10 від 24.02.2000 р.)
49000, м. Дніпропетровськ, вул. Рогальова, 8.**